

LATVIJAS STATISTIKU ASOCIĀCIJAS

informatīvais biletens #2 / 3

REDAKCIJAS PIEZĪME

Sākot ar šo informatīvo biletenu, mēs sākam publicēt mūsu korespondentu un pastāvīgo līdzstrādnieku iesniegtos rakstus.

Šis biletens, atšķirībā no pirmā, ir pieaudzis apjomā. Mēs ceram, ka tā slejās Jūs atradīsiet interesantas tēmas. Kļūstiet par šā izdevuma līdzstrādniekiem. Aktīvi korespondentu pulkam ir pievienojusies Inna Šteinbuka, kura pašlaik ir prombūtnē un uz laiku strādā Starptautiskajā Valūtas Fondā Vašingtonā. Innas pirmā sniegtā informācija jau tiek publicēta šā biletēna slejās.

Mēs ceram, ka šis biletens nav tikai formāls izdevums. Viss ir atkarīgs no mums un arī Jums. Ja Jūs esat ieinteresēti mums sūtīt rakstus un jebkāda cita rakstura LSA biedrus interesējošu informāciju, mēs esam atvērti sadarbībai un ceram, ka ar nākošajiem numuriem redakcijai pievienosies jauni brīvprātīgie.

Jūsu, LSA informatīvā biletēna līdzstrādnieku grupa

LSA VALDES SĒDE

LSA valdes sēde 2000. gada 18. februārī tika aplūkoti sekojoši jautājumi:

I. Vanags informēja klātesošos par piedalīšanos Somijas statistikas biedrības 80. gadadienai veltītajā konferencē.

Tika apspriesti ar LSA konferences rakstu krājuma izdošanu saistītie jautājumi.

Nākošais jautājums, par kuru notika diskusija, bija turpmāko konferenču un semināru tematika. Kā iespējamās tēmas 2000.gadā rīkotajiem pasākumiem tika minētas reģionālā statistika un 2000.gada tautas skaitīšanas pirmie rezultāti. G.Brigis informēja klātesošos par š.g. maijā paredzēto konferenci "Latvijas veselības aprūpes informācijas sistēma. Problēmas un risinājumi." Ir jāveicina LSA biedru līdzdalība šajā konferencē. Tika atbalstīts arī B.Slokas un I.Ciemīpas sagatavotais priekšlikums par starptautiskas konferences organizēšanu 2001.gadā. Konference "Statistikas zināšanas – priekšnoteikums konkurētspējīgai izglītībai" tiek plānota 2001. gada 11.-13.oktobrī.

Sēdes gaitā tās dalībnieki izteica savu vērtējumu, kā arī priekšlikumus saistībā ar kārtējā LSA informatīvā biletēna izdošanu. Tika panākta vienošanās par vairāku materiālu sagatavošanu publicēšanai šajā izdevumā.

P.Zvidriņš informēja sēdes dalībniekus par M.Skujenieka balvas iekļaušanu LZA izdevumā.

Tika uzsvērts, ka LSA nepieciešams īsā laikā izstrādāt un apstiprināt logo.

Nākamo LSA valdes sēdi paredzēts organizēt š.g. 7.aprīlī.

PAR ZINĀTNISKI PRAKTISKU KONFERENCI "LATVIJAS VESELĪBAS APRŪPES INFORMĀCIJAS SISTĒMA. PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI."

Pēdējo gadu reformas būtiski izmaiņjušas Latvijas veselības aprūpes sistēmas organizāciju un finansēšanas kārtību. Sistēmas stabilitātes un tālākas attīstības svarīgs priekšnosacījums ir kvalitatīva veselības, vides un aprūpes resursu informācija. Dažādu ar veselību un tās aprūpi saistīto institūciju darbinieku kritisks un konstruktīvs viedoklis ietekmēs veselības aprūpes stratēgisko plānošanu un tās informācijas sistēmas pilnveidošanu. Tādēļ Latvijas Sabiedrības veselības asociācija un LR Labklājības ministrija aicina visas ieinteresētās institūcijas un personas piedalīties konferencē "Latvijas veselības aprūpes informācijas sistēma. Problēmas un risinājumi."

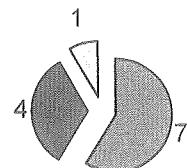
Konferences uzmanība netiks akcentēta uz veselības, vides un resursu stāvokļa datu

Latvijas statistiku asociācija (LSA) statistikas spoguļi

2000. gada 1. martā LSA bija 84 biedri,
no tiem

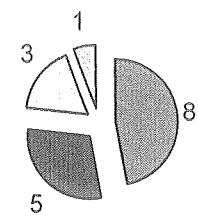
12 habilitētie doktori (Dr. hab.)
un 17 doktori (Dr.)

Dr. habil.

■ oec ■ math □ med

Dr.

■ oec ■ math
□ med □ ing

Turpinājums nākošajā lpp.

MUMS RAKSTA:

J. Carkovs,
Rīgas Tehniskās
universitātes
profesors

ziņojumiem un analīzi, bet gan uz sistēmas organizatoriskajiem un tehniskajiem aspektiem. Konferences ziņojumu materiāli tiks publicēti.

Konference notiks 2000. gada 19.maijā Rīgā (laiks un vieta tiks precizēti). Līdzdalību konferencē lūdzam pieteikt organizācijas komitejas sekretariātā (AML Sabiedrības Veselības skolā, Pilsoņu 13/korp.29, Rīga LV 1002, telefons/fax 7614440, e-pasts: sabvessk@com.latnet.lv), atsūtot aptaujas lapā norādītās ziņas līdz 2000. gada 17.aprīlim. Līdzdalība konferencē – bez maksas..

TAUTAS SKAITĪŠANAS SAGATAVOŠANAS DARBU HRONIKA

- ☞ Janvāra pēdējā dienā notikušajā Valdības komisijas 2000.gada Tautas skaitīšanas sagatavošanas vadīšanas kārtējā sēdē tika analizēta iepriekš doto uzdevumu izpilde.
- ☞ Centrālā statistikas pārvalde (CSP) izsludinājusi izsoli par 2000.gada Tautas skaitīšanas kompleksās reklāmas izstrādāšanu un realizēšanu.
- ☞ Centrālajā statistikas pārvaldē noslēgusies tautas skaitīšanas vadošā posma speciālistu - pilsētu un rajonu statistikas nodaļu vadītāju un viņu vietnieku apmācība 2000.gada tautas skaitīšanas jautājumos.
- ☞ CSP sadarbībā ar citām valsts iestādēm un pašvaldībām ir veikusi ievērojamu darbu, sagatavojot tautas skaitīšanu. Ir izstrādāta un apstiprināta tautas skaitīšanas metodoloģija, tiek veidota datu apstrādes tehniskā bāze. Sadarbībā ar pilsētu un pagastu pašvaldībām ir izstrādāti tautas skaitīšanas organizēšanas plāni, iesaistīti kvalificēti palīgi. Kā kandidāti uz tautas skaitīšanas personāla pienākumu veikšanu pieteikušies vairāk nekā 5 tūkstoši cilvēku.
- ☞ Arvien tuvāk nāk šā gada 31.marts, datums, kad saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem sāksies tautas skaitīšana - pirmā tautas skaitīšana kopš Latvija atkal ir neatkarīga valsts.

JAUNA PROFESIJA – FINANSU INŽENIERIS

Pirms jebkuras komerciālas operācijas tiek saskaņots paredzamais līgums un veikti finansu aprēķini. Lielākajā daļā gadījumu nepieciešamo kvantitatīvo analīzi nākas veikt nenoteiktības apstākļos, prognozējot pieņemamo lēmumu iespējamās sekas un novērtējot komerciska lielumu. Tā, piemēram, nosakot dzīvības apdrošināšanas polises cenu, nākas prognozēt personas dzīves ilgumu, noslēdzot biržā kontraktu par kāda vērtspapīra pirkšanu vai pārdošanu, nākas prognozēt iespējamās kursa izmaiņas utt. Šāda tipa finansu instrumentu analīzei izmantojamais matemātiskais aparāts bāzējās ne tikai uz dziļām zināšanām finansu ekonomikā, bet izmanto arī mūsdienu statistiskās analīzes metodes. Mūsdienu finansu tirgus dalībnieku rīcībā ir paši jaudīgākie datori, daudzas statistikas programmu paketes un ļoti tālu attīstīts finansu un apdrošināšanas (aktuālās) matemātikas aparāts. Lai varētu izmantot šos zinātnes un tehnikas sasniegumus, slēdzot finansu kontraktus un izstrādājot aktīvu pārvaldīšanas stratēģiju, ir labi jāpārvalda informācijas apstrādes inženiermetodes, ir jābūt dziļām zināšanām teorētiskajā un lietišķajā statistikā un jāmāk veidot bāzes un atvasināto finansu instrumentu evolūcijas modeļus. Speciālistus, kuriem ir iepriekš minētās zināšanas, sauc par *finansu inženieriem*.

Latvijā finansu inženiera kvalifikāciju var iegūt Rīgas Tehniskās universitātes Informācijas tehnoloģijas institūtā. Speciālistu sagatavošanas programma ir paredzēta diviem gadiem, mācoties dienas vai vakara nodaļā, un ir orientēta uz klausītājiem, kuriem ir bakalaura grāds inžnieru vai ekonomiskā specialitātē. Pamatā programmu veido mūsdienu lietišķās statistikas nodaļas (statistisko lēmumu pieņemšana, parametru novērtēšana un laika rindu prognozēšana, Markova procesi masu apkalpošanas teorijā, stohastiskie diferenciālvienādojumi), mūsdienu finansu teorijas bāzes nodaļas (finansu un aktuārmatemātika, vērtspapīru tirgus stohastiskā analīze, riska teorija, vērtspapīru portfeļa optimizācijas metodes) un finansu informācijas datorapstrādes tehnoloģijas (statistiskās analīzes programmu paketes, regresijas analīzes un laika rindu parametru novērtēšanas programmu pakete WINRATS, aktuāraprēķinu programmu pakete FORMULAE, ekonomisko aprēķinu veikšana ar paketi MATHEMATICA, finansu tirgus analīzes programmu pakete EXPO). Mācību programmu nodrošina augsti kvalificēti pasniedzēji ar matemātikas vai informātikas zinātņu doktora grādu, kuri ir stažējušies ārzemēs finansu matemātikas un aktuārtehnoloģiju jomās un kuriem ir attiecīgie sertifikāti un diplomi (Carnegie Mellon University (USA) sertifikāts vērtspapīru tirgus finansu analīzes jomā, Vilnius University un Institute of Actuaries (UK) diplomi aktuārzinātņu jomā u.c.). Speciālisti, kuri būs ieguvuši RTU finansu inženiera diplomu, mācēs veidot matemātiskos modeļus finansu ekonomikā un apdrošināšanā, pārvaldīs finansu plūsmu dinamikas analīzes mūsdienu metodes, mācēs veikt apdrošināšanas līgumu aprēķinus, būs sagatavoti darbam bankās par finansu analītiķiem un apdrošināšanas sabiedrībās par aktuāriem.

STATISTIKA UN EKONOMETRIJA VENTSPILS AUGSTSKOLĀ

Šobrīd Ventspils Augstskolā ir tikai viena akadēmiskā programma – Vadības zinību bakalaura studiju programma, ko realizē Ekonomikas un pārvaldības nodaļa.

Vadības zinību bakalaura studiju programma paredz pirmā kursā rudens semestrī statistikas kursu un pavasara semestrī ekonometrijas kursu. Abi kursi iekļauti A daļā.

Statistiku un ekonometriju Ventspils Augstskolā pasniedz asoc. prof. Dr. math. Andrejs Jaunzems.

Ar gandarījumu varam sacīt, ka statistikas un ekonometrijas kursu izveidošanā, apgādāšanā ar mācību literatūru, datoru nodrošinājumā un lietošanā Ventspils Augstskolā ir gūti zināmi panākumi.

Prof. Dr. Kenets Smits savā akreditācijas komisijas priekšsēdētāja ziņojumā raksta:

"Manuprāt, tie studiju kursi – mikroekonomika un ekonometrija, kuriem es rūpīgi izpētīju mācību materiālus (abus kursus pasniedz un abiem materiālus gatavojis Andrejs Jaunzems), tiek mācīti līmenī, kas atbilst kursu pasniegšanai šajos studiju priekšmetos ārzemēs. Tā kā šie, iespējams, ir divi vissvarīgākie pamatkursi ekonomiskajā izglītībā un uz uzņēmējdarbību vērstajā ekonomiskajā izglītībā, tad es uzskatu, ka studenti, kuri sekmīgi apgūst Ventspils Augstskolā uzņēmējdarbības pārvaldības programmu, droši vien ir pietiekami spēcīgi savās zināšanās, lai sekmīgi apgūtu starptautiskas graduētas studiju programmas gan ekonomikā, gan arī uzņēmējdarbībā."

Zemāk dots ūdens Ventspils Augstskolas statistikas un ekonometrijas kursu raksturojums.

STATISTIKA

Kursa mērķis: iepazīstināt studentus ar deskriptīvās statistikas un statistiskās inferences jēdzieniem un metodēm, riska mērišanas un novēršanas pamatidejām, iemācīt veikt praktiskus aprēķinus.

Kursa saturs:

1. Statistisko datu vākšana un prezentācija.
2. Cenu un kvantitātes indeksi (*Laspeyres, Paasche, Fisher, Lowe, Marshall-Edgeworth*). Lorenca līkne, Gini indekss.
3. Varbūtību teorijas vispārīgie jēdzieni. Gadījuma lielums, tā sadalījums. Binomiālais, Puasona, normālais jeb Gausa varbūtību sadalījums, to pielietojumi.
4. Daudzdimensiju gadījuma lielums. Matematiskās cerības un dispersijas īpašības. Kovariācija. Riska samazināšanas teorētiskie pamati. Prognozēšanas teorētiskie pamati. Regresija, korelācija, prognozes kļūda.
5. Matemātiskā izlase, tās sadalījums. Generālās kopas matemātiskās cerības un dispersijas estimātori un konfidences intervāli. Statistiskās hipotēzes. Stjūdenta sadalījums, χ^2 -sadālījums, F-sadalījums.

Kopējais auditorijas kontaktstundu skaits: 64 stundas, tai skaitā lekcijas – 32 stundas, praktiskie darbi – 32 stundas.

Pārbaudes veids: divi starpeksāmeni, gala eksāmens.

Prasības kredītpunktu iegūšanai: līdzdalība ne mazāk kā 75% nodarbību, sekmīga starpeksāmenu un gala eksāmena nokārtošana.

Kredītpunktu skaits: 4

Pamatliteratūra:

1. Edwin Mansfield. Statistics for Business and Economics. 5th Edition. – W. W. Norton & Co, 1994.
2. Edwin Mansfield. Statistics for Business and Economics. Problems, Exercises, and Case Studies. 5th Edition. – W. W. Norton & Co, 1994.
3. Paul Newbold. Statistics for Business & Economics. 4th Edition. – Prentice Hall, 1995.
4. Günter Bamberg, Franz Baur. Statistik. – 9. Auflage – R. Oldenbourg Verlag, 1996.

MUMS RAKSTA:

Andrejs Jaunzems,
Ventspils
Augstskolas
asoc.profesors

MUMS RAKSTA:
Andrejs Jaunzems,
Anrijs Aumalis,
Ventspils Augstskola

STUDENTU BIOMETRISKIE RĀDĪTĀJI

(tieki publicēts saīsinātā veidā)

REDAKCIJAS PIEZĪME: Šā raksta ietvaros nav iespējams sīkāk aplūkot šo tēmu, kura gan ir tā vērta, lai ar to iepazītos. Redakcija ir gatava iepazīstināt ar šā raksta pilnu apjomu visus interesentus.

Ventspils Augstskolas Ekonomikas nodaļā analizēti 1998. un 1999. gadā uzņemto studentu un viņu vecāku biometriskie rādītāji: svars un auguma garums. Datu deskriptīvā statistika, veikta ar MS EXCEL Data Analysis rīkiem. Ekonometrijas kursā minētie dati tika vispusīgi analizēti un kalpo par uzskatāmu, labi interpretējamu piemēru, kam pielietojums iespējams, piemēram, marketingā. Mācību procesā aprēķini tika veikti nevis ar SPSS, bet ar MS EXCEL, izprotot katru soli. Studenti aprēķinu rezultātā iegūst un interpretē arī tādus estimātorus, ko SPSS nedod,

piemēram, $\text{cov}(\hat{\beta})$. Mēs konstruējām lineāro regresijas modeli $y = X\beta + u$, par regresandu y izvēloties studenta svaru, par regresoriem x_1, x_2, x_3, x_4, x_5 – studenta auguma garumu, tēva svaru un auguma garumu, mātes svaru un auguma garumu. Modelis izrādījās negaidīti labs (ar mazām P -vērtībām) un viegli interpretējams. Ir iegūti statistiski nozīmīgi secinājumi. Pētījumā pielietotas un pārbaudītas sekjošas sakarības, metodes:

1. Mazāko kvadrātu metode *The Least Squares Method – LSM*.
2. Eksogēno mainīgo automātiskās atsījāšanas procedūra.
3. F-tests.
4. Ekonometriskā modeļa konstruēšana.

SECINĀJUMI. Ko rāda aprēķinātie skaitļi? Betu P -vērtības abos modeļos ir mazas, tas liecina, ka betu estimātori ir statistiski ļoti nozīmīgi, modeļi ir ekonometriski pierādīti.

Betu interpretācijā, īpaši to neatgādinot, konsekventi pieturamies pie *ceteris paribus* principa.

Aplūkojot modeli, kas attiecas uz zēniem, redzams, ka aprēķinu gaitā tikuši izslēgti gan tēva garums, gan abi mātes rādītāji. To var izskaidrot fizioloģiski, ka dēliem vairāk iedzimst pažīmes no tēva nekā no mātes un ka tiešām tēva svars zināmā mērā pārmantojas dēlam.

Katrs papildus centimetrs auguma garuma zēna svaru palielina par 490 gramiem. Katrs tēva svara papildus kilograms dēla svaru palielina par 200 gramiem.

Aplūkojot modeli, kas attiecas uz meitenēm, redzams, ka atsījāti tādi faktori kā tēva svars un mātes garums. Acīmredzot, mātes svars vismaz daļēji iedzimst meitai, taču interesanti, ka tēva garums iedarbojas pretēji – jo garāks tēvs, jo slaidāka *ceteris paribus* ir meita.

Katrs mātes auguma garuma papildus centimets meitenes svaru palielina par 730 gramiem.

Katrs mātes svara kilograms meitas svaru palielina par 160 gramiem.

Katrs tēva auguma garuma centimets meitas svaru samazina par 290 gramiem.

Šie skaitliskie novērtējumi šķiet patiešām pārliecinoši un tos viegli izprast.

Arī korelācijas analīze un deskriptīvās statistikas rādītāji šķiet ļoti pārliecinoši.

Piemēram, tēvu vidējais auguma garums ir apmēram 179 centimetri, mātēm vidējais auguma garums ir apmēram 167 centimetri. Tā ir iepriekšējā paaudze. Dēlu vidējais auguma garums ir apmēram 183 centimetri, meitu – apmēram 169 centimetri. Tāda ir jaunā paaudze.

LATVIJAS STATISTIKAS INSTITŪTS

Latvijas Statistikas institūta (LSI) pirmsākumi saistās ar 1964.gada 15.decembri, kad Latvijā, kā vienīgajā no PSRS republikām, nodibināja PSRS Centrālās statistikas pārvaldes zinātniskās pētniecības institūta (CSP ZPI) Latvijas nodaļu. Uz šīs nodaļas bāzes līdz ar Latvijas valsts neatkarības atjaunošanu tika izveidots Latvijas Statistikas institūts un kopš 1991.gada 16.jūnija tas ir patstāvīga valsts zinātniska organizācija, kas atrodas Centrālās statistikas pārvaldes pārziņā.

Zinātniskās izpētes darbs Latvijas Statistikas institūtā rit ciešā sadarbībā ar Centrālās statistikas pārvaldes struktūrvienībām.

Turpinājums nākošajā lpp.

Galvenie Latvijas Statistikas institūta pētījuma virzieni pašreiz ir šādi:

- mūsdienīgu statistisko datu analīzes metožu izstrāde un pilnveidošana (kvantiļu grupējumi, standartizētie teritoriju attīstības rādītāji, ekonometriskie modeji un citi), galvenokārt dzīves līmeņa un demogrāfisko procesu pētījumos;
- teritoriālās statistikas pilnveidošana, teritoriju attīstības indeksu izmantošana potenciālo īpaši atbalstāmo reģionu noteikšanā un administratīvi teritoriālās reformas sociāli ekonomiskajā pamatošanā un realizācijā;
- konjunktūras apsekojumi rūpniecībā, būvniecībā, mazumtirdzniecībā un lauksaimniecībā;
- investīciju statistiskās novērošanas, kā arī būvniecības statistikas metožu pilnveidošana.

Iedzīvotāju dzīves līmeņa statistikas un ekonometriskās analīzes pētījumi paredz dzīves līmeņa padziļinātu analīzi stratificētās (tipoloģiskās) mājsaimniecību grupās. Jau vairākus gadus tiek aprēķināti un analizēti galveno izdevumu grupu elastības modeļi nevien par Latviju kopumā, bet arī atsevišķi pilsētu, lauku un Rīgas mājsaimniecību grupā. Veikti ekonometriski pētījumi, aprēķinot izdevumu funkcijas svarīgākajām patēriņa izdevumu grupām, veidojot šo funkciju dinamikas rindas un pētot to nozīmīgākās izmaiņas pēdējā desmitgadē. Pētīti iedzīvotāju dzīves līmeņa vispārējie jautājumi, detalizētāk noskaidrotas lauku iedzīvotāju dzīves līmeņa īpatnības, izdalot dažādas sociālās grupas.

1998.gadā CSP izdeva O. Krastiņa sagatavotu mācību grāmatu augstskolām "Statistika un ekonometrija", 436 lpp.

Teritoriālās statistikas pilnveidošanas laukā izstrādāta metodika īpaši atbalstāmo reģionu noteikšanai, kuru apstiprinājusi Ekonomikas ministrija. Potenciālos īpaši atbalstāmos reģionus nosaka, izmantojot vairāku statistikas rādītāju kompleksus, kurus savā starpā salīdzina ar rangu metodes palīdzību. Salīdzināšanai izveido divas reģionu kopas: 1) rajoni un republikas pilsētas; 2) pagasti un pilsētas. Potenciālo īpaši atbalstāmo reģionu noteikšanai rajonu un republikas pilsētu grupā izmanto 9 statistikas rādītājus un pagastu un pilsētu grupā – 6 statistikas rādītājus.

Sadarbībā ar CSP sagatavots un izdots statistikas datu krājums "Latvijas rajonu pilsētas un pagasti" divās daļās (1998.g.), kā arī teritoriālās statistikas gadagrāmatas "Latvijas rajoni un lielākās pilsētas" (1996., 1997., 1998.g.). Veikta vietējo līderu aptauja un rezultātu analīze par pašvaldībām aktuālām problēmām un demokrātiju

Konjunktūras apsekojumi pamatojas uz uzņēmumu vadītāju atbildēm uz "kvalitatīviem" jautājumiem, uz kuriem tiek dota atbilde nevis skaitliskā formā, bet gan tiek izvēlēta alternatīva no atbilžu (parasti trīs punktu skalas) variantiem. Lietojot saldo metodi (starpība starp pozitīvām un negatīvām atbildēm, izteiktām procentos) "kvalitatīvā" informācija tiek pārveidota tautsaimniecības galvenos sektورos raksturojošos skaitliskos rādītājos.

Rūpniecībā, būvniecībā un mazumtirdzniecībā konjunktūras apsekojumus veic ik ceturksni, lauksaimniecībā - divas reizes gadā. 1999.gadā LSI apsekoja un analizēja arī darba tirgus konjunktūru rūpniecībā un tirdzniecībā (šo apsekojumu periodisks - reizi piecos gados). Konjunktūras apsekojumi rūpniecībā, būvniecībā un mazumtirdzniecībā nodrošina informācijas iegūšanu par esošo un gaidāmo ražošanas aktivitātes tendenci, iekšzemes un ārzemju, kā arī kopējā pasūtījuma līmeni, krājumu līmeni, nodarbinātību, realizācijas cenām, ražošanas jaudas izmantošanas līmeni, parādu esamību un iespējām tos nomaksāt, finansiālo stāvokli, ražošanu (apgrozījumu) ierobežojošiem faktoriem, kapitālieguldījumiem un to ierobežojošiem faktoriem, kā arī rūpniecības, būvniecības un tirdzniecības konjunktūras kopējo novērtējumu.

Lauksaimniecības konjunktūras pētījumos reģistrē tādus rādītājus, kā lauksaimniecības zemes platības novērtējums un izmaiņas, pamatprodukcijas pieprasījuma izmaiņas, saimniecības ekonomiski finansiālā stāvokļa novērtējums un izmaiņas, būtiskākie iemesli ražošanas sašaurināšanai un faktori ekonomiski finansiālā stāvokļa uzlabošanai u.c.

Konjunktūras apsekojumu Latvijā rezultāti ir salīdzināmi ar citu valstu attiecīgajiem rādītājiem, tie tiek publicēti arī OECD un Eiropas Komisijas statistisko datu krājumos par īstermiņa rādītājiem. Latvijā konjunktūras pētījumu rezultāti tiek publicēti ikceturkšņa statistikas bilētenā "Konjunktūras un patēriņtāju apsekojumu rezultāti", kā arī trīs atsevišķos statistikas datu krājumos par konjunktūras rādītājiem rūpniecībā, būvniecībā un mazumtirdzniecībā (izdod reizi gadā vai divos gados).

Investīciju statistikas pilnveidošanas jomā tiek veikti pētījumi investīciju informācijas savākšanas un apstrādes sistēmas izveidē saistībā ar investīciju grāmatvedību, investīciju definīciju sistematizāciju, tiek veikta investīciju un būvniecības uzņēmumu pārskatu savstarpēja saskaņošana.

MUMS RAKSTA:
Inese Grizāne,
Ilmārs Vanags,
Centrāla statistikas
pārvalde

SOMIJAS STATISTIKAS BIEDRĪBAI - 80 GADI

Somijas Statistikas biedrība (SSB) tika dibināta drīz pēc tam, kad Somija ieguva neatkarību, un šogad tai palika 80 gadu. Šā gada 14. un 15. februārī Somijas Statistikas biedrība organizēja Helsinkos tās 80.gadadienai veltītu konferenci "Telpiskā statistika un ģeogrāfiskās informācijas sistēmas", kurā tika uzaicināti piedalīties arī Latvijas Statistiku asociācijas pārstāvji. Centrālā statistikas pārvalde atrada par iespējamu komandēt uz šo konferenci sadarbības veicināšanai ar somu kolēģiem Ilmāru Vanagu un Inesi Grizāni.

Somijas Statistikas biedrībā ir vairāk nekā 500 biedru no universitātēm, statistikas aģentūrām un pētnieciskajiem institūtiem, centrālās valdības un pašvaldību institūcijām, privātajiem uzņēmumiem. Vairums biedru ir profesionāļi un speciālisti statistisko pētījumu, plānošanas un apmācības jomā, tiek veicināta arī studentu iesaistīšanās biedrībā.

Statistiku ikgadējās sanāksmēs - konferences parasti piedalās ap 200 Somijas un ārvalstu speciālistu. Šīs sanāksmes SSB rīko kopā ar citām organizācijām. Tā, piemēram, 80.gadadienai veltītās konferences organizēšanā piedalījās arī Helsinku pilsētas fakti (Helsinki City Urban Facts), Somijas Statistika (Statistics Finland), Helsinku universitātes Statistikas katedra, Izglītības ministrija un Darba devēju pakalpojumi (Service Employers). SSB ikgadējo konferenču tematika ir plaša. Pēdējos gados konferences veltītas tādām tēmām, kā informācijas tīkli un statistika, medicīnās statistika, statistika un sociālās zinātnes. SSB ikgadējās sanāksmēs - konferences organizē ne tikai Helsinkos, bet arī citās Somijas pilsētās (apdzīvotās vietās), dažkārt saistot tās ar sporta (slēpošanas) un atpūtas pasākumiem.

Katru gadu biedrība organizē 4-6 pēcpusdienas seminārus par statistikā aktuālām tēmām. Informāciju par šīm aktivitātēm, kā arī starptautiskām konferencēm, semināriem un apmācībām statistikas jomā publicē informatīvos izdevumos (Newsletters), ko izdod ar tādu pašu periodiskumu. Bez tam Somijas Statistikas biedrība reizi gadā piešķir Leo Tornkvista balvu labākajam maģistra darbam statistikā.

Katru gadu biedrība publicē gadagrāmatu, kurā iekļauj statistiku ikgadējā sanāksmē un semināros nolasītos referētus, kā arī ikgadējās balvas ieguvušā maģistra darba saīsinātu aprakstu. No 1976.gada Statistisko pētījumu pārskatu sērijās tiek publicētas doktora disertācijas statistikā.

Kopā ar citām Ziemeļvalstu statistikas asociācijām Somijas Statistikas biedrība izdod Skandināvijas statistikas žurnālu. Tā pēc rotācijas principa organizē Ziemeļvalstu matemātiskās statistikas sanāksmes. Somijas Statistikas biedrība ir arī viens no Ziemeļvalstu statistiku sanāksmu organizatoriem. Tā ir Starptautiskā Statistikas institūta biedrs, Modernās statistikas Eiropas kursu biedrs, kā arī Somijas zinātnisko biedrību federācijas locekle.

Mēs pārliecinājāmies, ka Latvijas Statistiku asociācijas dibināšanas sanāksmē Somijas Statistikas biedrības goda biedra profesora Gunnara Kullendorffa teiktie vārdi "SSB ir Joti aktīva biedrība un ir spējusi uzturēt labu līdzsvaru starp oficiālo statistiku un citām statistikas nozarēm" pilnībā atbilst patiesībai. Pie tam mums radās iespaids, vismaz attiecībā uz SSB 80.gadadienai veltīto konferenci, ka Somijas Statistikai (Statistics Finland) nebūt nav noteicošā loma šajā sabiedriskajā organizācijā. Ľoti aktīvi biedrībā darbojas Helsinku pilsētas fakti, universitāšu, privāto struktūru un dažādu citu organizāciju pārstāvji.

SSB valde sastāv no 10 locekļiem, valdi ievēl uz vienu gadu biedrības ikgadējās sanāksmēs. Arī biedrības prezidentu ievēl uz vienu gadu (atsevišķos gadījumos prezidenta darbības laiks var būt divi gadi). Prezidenta kandidātiem jābūt darbības pieredzei valdes sastāvā. Šāda bieža rotācija dod iespēju iesaistīt aktīvā sabiedriskā darbā pēc iespējas lielāku biedru skaitu. Tai pašā laikā Somijas kolēģi uzskata, ka jaundibinātai statistiku asociācijai (kā Latvijas gadījumā) lietderīgāks ir garāks rotācijas periods.

Latvijas Statistiku asociācijas vārdā sveicām somu kolēģus biedrības jubilejā un novēlējām daudz radošu panākumu un veiksmju turpmākajā darbā.

Plašāka informācija par Somijas Statistikas biedrību iegūstama Interneta mājas lapā: <http://www.stat.fi/sts/>.

STATISTIKA LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ

Latvijas Universitātes Ekonomisko sistēmu vadības teorijas un metožu katedra cenšas dot savu kvalificētu ieguldījumu statistikas un ar to saistīto priekšmetu pasniegšanā un mācību materiālu izstrādē un sagatavošanā. Katedras docētāji pasniedz "Statistika 1", ar statistiku cieši saistītos priekšmetus: "Prognozēšana"; "Risku analīze"; "Komercbanku risku analīze"; "Tirgzinību pētīšana"; "Daudzdimensiju analīze" un citus priekšmetus. Katedras vadītāja ir asociētā profesore Daina Šķiltēre, Dr.oec., kas kopīgi ar LU Ekonomikas un vadības fakultātes dekānu profesoru Edgaru Vasermani ir izstrādājuši un publicējuši daudzus mācību materiālus "Statistikā" un "Prognozēšanā". Par īpaši pieprasītu un bibliogrāfisku retumu ir kļuvusi akadēmiķa Oļģerta Krastiņa mācību grāmatas "Varbūtību teorija un matemātiskā statistika" vairākos izdevumos un "Statistika un ekonometrija". Akadēmiķis Oļģerts Krastiņš pārstāv LU EVF Matemātiskās ekonomikas katedru, pasniedzot studentiem "Ekonometriju". Šīs katedras docētāji pasniedz arī "Statistika 1"; "Daudzdimensiju analīzi" un citus ar statistiku saistītos priekšmetus. Šīs katedras vadītāja ir asociētā profesore Ismena Revina.

MALDINOŠAS INFORMĀCIJAS IESNIEGŠANA STARPTAUTISKAJAM VALŪTAS FONDAM (SVF)

Starptautisko finansu institūciju efektīvas darbības nodrošināšanai ir nepieciešama ticama informācija. Šo institūciju darbības pamats ir uzticība dalībvalstu iesniegtai informācijai, kura pamatā arī ir patiesa. Piemēram, Baltijas valstu un Latvijas reputācija šai kontekstā ir visai laba. Tomēr, nesen kļuva zināmas vairākas epizodes, kurās liecina par sistemātisko maldinošas informācijas iesniegšanu Fondam. Ir uzsāktas diskusijas par adekvātu soļu speršanu, lai nepieļautu Fonda resursu izšķērdēšanu maldinošas informācijas rezultātā.

Maldinošas informācijas iesniegšanas gadījumi

Vairāki gadījumi nākuši gaismā, kad SVF ir pieņemis rīcībai kļūdainu informāciju, kuru iesniegušas dalībvalstis, tai skaitā pārejas perioda valstis. Visi maldinošas informācijas iesniegšanas gadījumi ir saistīti ar Fonda resursu izmantošanu. Daži gadījumi ir bijuši netīsi, kamēr citi ir bijuši tīsi maldinoši.

Krievija (1996)

SVF 1999.g.atklājis, ka Krievijas valdība caur Centrālās bankas filiāli bija tīsi iesaistīta vairākos sarežģītos darījumos, kuru rezultātā bija notikusi valsts starptautisko rezervju pārspīlēšana un slēptais valdības obligāciju finansējums. Uz maldinošas informācijas pamata par starptautisko rezervju daudzumu Krievija piekļuva 1,9 miljardiem XDR (SVF norēķinu vienības).

Ukraina (1995, 1997)

1995.g. Ukrainas valdība informēja Fondu, ka visi ārējie parādi ir dzēsti un ka jaunie parādi nav uzkrāti. Uz šī pamata Ukraina piekļuva Fonda resursiem (229,35 miljoniem XDR). Pēc pugada atklājās, ka valdība nebija informējusi Fondu par papildu parādu rietumu kreditoriem, kurš sasniedza 17,3 miljonu USD. Papildus tam, SVF darbinieki atklāja, ka atšķirībā no valdības apgalvojumiem vairāki prioritārie pasākumi, no kuriem ir atkarīga programmas izpilde un, respektīvi, SVF aizdevuma sniegšana, nav izpildīti.

Nesen Ukrainas Centrālā banka nosūtīja maldinošu pārskatu par ārzemju valūtas rezervju izmantošanu, lai sasniegtu SVF programmā kontrolējamos kritērijus. Lai pārspīlētu rezervju lielumu, tika izmantots nelikumīgs banku darījums par 150 miljoniem USD, kurš visdrīzāk noticis 1997.g. novembrī. Jau 1998.g. janvārī šis darījums tika anulēts, lai paslēptu mahināciju no sabiedrības. Tomēr 1999.g. pavasarī šis gadījums kļuvis zināms Fondam. Vēl jo vairāk, tika atklāts, ka līdzīgas mahinācijas notikušas 1996.-1998.g. SVF Joti nopietni apsver adekvātas rīcības iespējas, ja veiktais audits pierādīs ļaunprātīgu maldinošas informācijas iesniegšanu.

Galvenie tīšas maldinošas informācijas iesniegšanas iemesli:

- vēlēšanās gūt labumu no Fonda resursiem, kad valdības politika ir novirzījusies no saskaņotas ekonomiskas programmas. Programmas izpilde ir priekšnosacījums Fonda resursu piešķiršanai. Maldinoša informācija noslēpj reālo situāciju un palīdz tikt pie Fonda līdzekļiem;
- vāja programmas būtības izpratne: ja valdība pilnībā nepiekīrt programmas mērķiem, tā labprātāk cenšas izvairīties no programmas izpildes, un dažos gadījumos tīsi sniedz maldinošu informāciju;

MUMS RAKSTA:

Biruta Sloka,

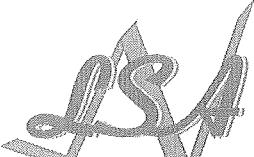
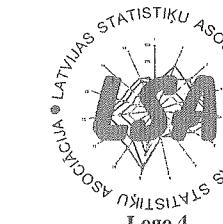
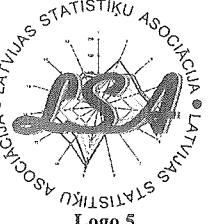
Latvijas
Universitātes
asoc.profesore

MUMS RAKSTA:

Inna Šteinbuka,

Latvijas
Universitātes
profesore,
Starptautiskais
valūtas fonds

Turpinājums nākošajā lpp.

<p>Svarīgākās jaunākās publikacijas par statistikas tēmu</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Humanities and Social Science in Latvia. POPULATION DEVELOPMENT IN LATVIA on the eve of 21st century, 3(24)/99, University of Latvia, p.140 ◆ Oļģerts Krastiņš, STATISTIKA UN MĒS, Latvijas Vēstnesī 1999.g. publicēto rakstu krājums. Rīga: LSI, 2000.g., 175 lpp. <p>Latvijas statistiku asociācijas juridiska adrese: Lāčplēša ielā 1, Rīgā, LV-1301. Tālruni: 7366880, 7366891, fakss 7830137, e-pasts: ivanags@csb.lv un igrizane@csb.lv.</p> <p>Ar LSA statūtiem un citiem ar asociācijas darbību saistītiem materiāliem var iepazīties vai saņemt to kopijas LSA telpās.</p> <hr/> <p>Jūs varat rakstīt šā biljetena veidotājiem un mēs centīsimies atbildēt šā biljetena slejās. Mūsu adrese: P. Veģis, 514. kab. Lāčplēša ielā 1. Rīga, LV-1301</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vājas valsts pārvaldes institūcijas: statistikas aģentūru un centrālās bankas neatkarības un savstarpējas sadarbības trūkums; - trūkumi dalībvalstu statistikas sistēmās, kas atvieglo nomaskēšanu; - nodoms noslēpt no sabiedrības lielo budžeta deficitu un ārvalstu parādu. <p>Kā samazināt varbūtību saņemt maldinošo informāciju no dalībvalstīm?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pirmkārt, palielināt caurspīdīgumu un uzlabot statistikas sistēmas dalībvalstīs. - Otrkārt, nostiprināt Fonda politiku, mehānismus un juridisko bāzi, lai novērstu maldinošas informācijas iesniegšanu. <p>Fonds tieši veicina <i>dalībvalstu statistikas sistēmu pilnveidošanu</i>, sniedzot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tehnisko palīdzību vispārējās statistikas sistēmas, fiskālās un monetārās statistikas uzlabošanai; - statistiskās informācijas kvalitātes, izplatīšanas un caurspīdīguma standartus. <p>Nesenās maldinošas informācijas iesniegšanas gadījumi ir <i>veicinājuši Fonda politikas, mehānismu un juridiskas bāzes stiprināšanu</i>.</p> <p>Fonds nav tikai pasīvs informācijas saņēmējs. Patreizējā Fonda politika un juridiskā bāze nodrošina gan iespēju, gan arī nepieciešamību visaptverošai iesniegtas informācijas pārbaudei. Piemēram, Fonda finansiālās programmēšanas pamats arī ir šāda veida pārbaudes, kurās nodrošina, lai dati par monetāro, fiskālo, ārējo un reālo (nacionālie konti) sektoru nebūtu pretrunīgi. Bez tam informācija, kura saņemta no dalībvalstīm, var tikt pārbaudīta, vismaz netieši, salīdzinot ar neatkarīgiem informācijas avotiem. Informāciju var kontrolēt arī veselā saprāta un ekonomiskās loģikas gaismā. Dažos gadījumos Fonds pieprasā arī neatkarīgus auditus, lai pārbaudītu saņemto datu kvalitāti. Tomēr ir daži veidi kā var nostiprināt Fonda rīcību maldinošas informācijas iesniegšanas gadījumā. Vairāki priekšlikumi iesniegti Fonda Valdē, un diskusija ir paredzēta 2000.g. 17. martā.</p> <h4 style="text-align: center;">LSA LOGO VARIANTI</h4> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 1</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 2</p> </div> </div> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 3</p> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 4</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 5</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 6</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJA Logo 7</p> </div> </div> <hr/> <p style="text-align: right;">Centrālās statistikas pārvaldes interneta mājas lapas adrese: http://www.csb.lv</p>
--	--